

Korte notitie over de najaarstrek bij Parnassia in 1990

Hans Groot

Inleiding

In 1990 werd voor het vijfde achtereenvolgende najaar landtrek geteld op telpost Parnassia in de Kennemerduinen, een lustrum. Ofschoon het aantal teluren niet meteen aanleiding geeft voor een vrolijke stemming, was het ook deze herfst weer een feest om op de telpost te vertoeven. Al was het slechts vanwege de overtrekkende Kruisbekken, van welke soort dit jaar een invasie plaats vond (na de invasie van de Zwarte Mees in 1989). Over deze invasie zal nog in de Fitis gerapporteerd worden.

Opvallende trekvogels verder waren met name de Grote Pieper (een najaarsrecord van in totaal zes exemplaren) en de Grote Lijster (een absoluut dagrecord van 728 exemplaren in vijf en een half uur tellen op 13 oktober).

Volgens het bekende stramien zullen kort de telpost, telmethode, telperiode en tellers besproken worden. Om een indruk te geven van de geregistreeerde trek zullen, naast een algemene weergave van de trek per maand de meest kenmerkende waarnemingen in chronologische volgorde gezet worden.

Telpost

Telpost Parnassia is een thans wel zeer aftakelend duin ten zuidoosten van het gelijknamige vijfsterren restaurant, bij brede kringen vogelaars geliefd om de heerlijke en immer verse koffie (...).

De telpost is dusdanig strategisch gelegen, dat zowel de zeereep (ongeveer 100 meter ver) als het middenduin goed in de gaten gehouden kunnen worden.

Telmethode

Opnieuw is er geteld aan de hand van de landelijk gehanteerde LWVT methode, zodat ondanks het geringe aantal teluren onze gegevens niet alleen voor ons zelf waarde hebben. Meestal is een OchtendTelling (OT) gedaan, die een half uur voor zonsopgang begint en twee en een half uur duurt. Soms is aansluitend op een OT langer doorgeteld, tot twee en een half uur extra (Late OchtendTelling). Per kwartier worden alle soor-

ten, behalve Zilvermeeuw, die redelijkerwijze als trekkend beschouwd kunnen worden, genoteerd. Daarbij wordt nog onderscheid gemaakt tussen vogels die door en buiten een denkbeeldige cirkel met een straal van 100 meter vliegen. Van soorten die "binnen de 100" vliegen, worden aantal, (en afhankelijk van de treksterkte) vliegrichting en -hoogte opgeschreven. Bij vogels die buiten de 100 meter grens trekken, wordt alleen het aantal vastgelegd. Vogels die uitsluitend gehoord zijn, worden als "1 gehoord" aan de telstaten toegevoegd.

Telperiode

De meeste tellingen zijn verricht in de maanden september, augustus en oktober. Eind juli is de telpost ook nog gedurende enige ochtenden bezet geweest. In november is slechts één OT gedaan, een gevolg van het slechte weer en (dus) een gebrek aan motivatie bij de tellers.

In totaal is 117,75 (36 OT; 7 LOT en 10,25 extra uren) uur geteld, waarmee de lijn van teluren in het najaar nog steeds dalende is. Het aantal teluren hangt vooral af van de ter beschikking staande en gestelde tijd van de tellers en van het weer. Hebben de tellers minder tijd en is het weer slecht, dan wordt er zeer weinig geteld. Deze factoren zorgden in 1990 voor een ongekend laag aantal getelde uren (tabel 1). Toch heeft ook een dergelijk najaar zijn waarde, voor de LWVT dus en niet te vergeten voor het verder ontrafelen van de mysteries van de vogeltrek in onze regio, waarvan kond gedaan kan worden in bijv. de geplande avifauna.

Tabel 1. Teldagen- en uren najaar 1990 op telpost Parnassia, N=117,75

<u>Datum</u>	<u>Teluren</u>	<u>Datum</u>	<u>Teluren</u>	<u>Datum</u>	<u>Teluren</u>
26-7	2,5	25-8	5	27-9	2,5
27-7	4	26-8	2,5	29-9	3,5
28-7	2,5	27-8	5	30-9	2,5
30-7	2,5	28-8	3,5	2-10	7
1-8	2,5	29-8	2,5	3-10	2,5
2-8	2,5	2-9	2,5	12-10	5
11-8	4	3-9	2,5	13-10	5,5
14-8	2,5	12-9	2,5	14-10	5
19-8	2,5	13-9	2,5	18-10	2,5
22-8	2,5	14-9	4	20-10	5
23-8	2,5	15-9	2,5	25-10	2,5
24-8	3,75	16-9	2,5	10-11	2,5

Tellers

De grond van de telpost mag dan wel steeds verder onder hun voeten wegzakken; de volgende tellers hielden moedig stand: Henk Boersbroek, Paulo en Michiel van Breugel, Fred Cottaar, Steve Geelhoed, Amon Gouw, Tibor Gras, Hans Groot, Ferdy Hieselaar, Berry van den Hoorn, Evert en Jeanet van Huijssteeden, Richard Joosten, Guido van Leeuwen, Pim de Nobel, Marcel en Roy Slaterus en Marianne Stuart.

Samenvatting van de resultaten

Algemeen

In 1990 konden in totaal 107 verschillende migrerende soorten gedetermineerd worden. Samen betroffen deze soorten bij elkaar 188.713 exemplaren; relatief niet zo slecht. De hoogte van het aantal getelde exemplaren stijgt en daalt met het aantal waargenomen Spreeuwen, die dit jaar de helft van het totaal aantal getelde (en geschatte) vogels voor hun rekening namen. Verder zijn met name betrekkelijk veel Blauwe Reigers, Scholeksters, Veldleeuweriken, Grote Lijsters, Vinken, Groenlingen en Kruisbekken opgeschreven, veelal het gevolg van het feit, dat juist op topdagen van deze soorten tellers aanwezig waren. Van vele andere soorten zullen of de aantallen relatief kleiner zijn geweest, of -hetgeen waarschijnlijker is- er is niet geteld op voor deze soorten goede dagen is niet geteld. Op grond van het verzamelde materiaal kan daarover weinig gezegd worden.

In tabel 2 is van de talrijkere soorten een overzicht van het opgetekende doortrekverloop gegeven.

Afgezien van het pure genieten van al het mooie dat landtrek voor de liefhebber in petto heeft, zijn ook dit najaar weer diverse "leuke soorten" waargenomen. Terloops zullen deze hieronder gememoreerd worden.

Juli

De laatste dagen in juli, toen het heersende mooie weer de eerste tellers warm liet lopen voor het begin van het telseizoen, brachten onder meer fraaie groepen Blauwe Reigers (met op de 27^e twee Purperreigers onder zich), aardig wat Scholeksters, één van de golfjes Kieviten en Kokmeeuwen, diverse andere steltlopers, een zeer vroege Grote Gele Kwikstaart, de eerste twee Kramsvogels en Gierzwaluwen. Tevens werden de eerste drie Kruisbekken waargenomen.

Augustus

De eerste helft van deze maand was het beeld rustig. Regelmatig worden nog kleine aantallen steltjes geteld en beginnen Boompieper en Gele Kwikstaart toe te nemen. Tijdens de tweede helft van augustus is dagen aaneen tijdens prachtig weer geteld, hetgeen aardig wat Aalscholvers en Blauwe reigers, diverse eendesoorten, veel steltlopers (waaronder op 23 en 25 augustus schitterende Morinelplevieren) en Kokmeeuwen en op 29 augustus weer een Grote Gele Kwikstaart over de buitenste duinenrij deed bewegen.

Boompieper en Gele Kwikstaart beleefden hun doortrektop in deze periode, ofschoon de aantallen niet zo hoog waren (maxima van 34 op de 27^e resp. 199 op de 24^e). Mogelijk dat het weer te lang te mooi was, waardoor veel trek verspreid en hoog plaats vond. Verder worden reeds soorten gezien die vooral in de "echte" trektijd vliegen (Sperwers, Smelleken op de 25^e, Holenduiven, Witte Kwikstaarten, Kneuen en Rietgorzen). Leuk zijn de twee Ortolanen op 25 augustus (op de 14^e ook al één) en de zes Kruisbekken. De zwaluwentrek valt, zoals ook verderop, in het najaar tegen.

September

De eerste twee teldagen in deze maand kenden weinig trek. Meer viel er rond het midden van de maand waar te nemen, traditioneel de tijd wanneer vele soorten beginnen te trekken. Vermeldenswaard zijn de mooie groep van 23 Lepelaars op 14 september, de eerste Rotganzen, Oeverpiepers, Zanglijsters, Keep, Sijzen en IJsgorzen, een Smelleken op de 12^e, weer twee Morinellen en een Kleine Strandloper op de 16^e en een Grote Pieper op de 15^e. In deze dagen begon ook de Graspiepertrek gestalte te krijgen en vlogen in totaal 8 Grote Gele Kwikken en 14 Kruisbekken over.

Hierna kwamen de inmiddels legendarische stormdagen, waarover reeds uitvoerig verslag is gedaan. De laatste dagen van de maand brachten onder andere de enige Havik en ruim 1000 Graspiepers op de 29e, een Smelleken op de 30^e, de eerste Veldleeuweriken, Merels, Koperwieken en Grote Lijsters en de eerste duizenden Spreeuwen. Verder opvallende trek op 29 september van Groenling (254 exx.) en Kruisbek (73 exx., het hoogste aantal op de telpost).

Oktober

Deze maand zorgde weer voor een aantal dagen met zeer goede trek. Op enkele daarvan is gelukkig geteld, op andere helaas niet, waardoor eind oktober uitstekende roofvogel trek onregistreerd kon passeren. De tweede was een spectaculaire dag met o.a. een Smelleken, 128 Holenduiven, een Roodkeelpieper, twee Grote Piepers, 3812 Graspiepers, 63 Oeverpiepers, vijf Grote Gele en 245 Witte Kwikken, 18434 Spreeuwen, 399 Ringmussen, 12000 Vinken, 545 Groenlingen, 1126 Kneuen, 15 Kruisbekken, een Appelvink en een Geelgors, een Dwerggors en 21 IJsgorzen.

Vanaf de 12^e wederom gunstig telweer (20 wind en hoge sluierbewolking). Op deze dag werden onder meer een Smelleken, de enige Buizerd, 1100 Graspiepers, ruim 900 Kauwen, 14000 Spreeuwen 462 Ringmussen, 47 Putters, 154 Sijzen, 8 Baardmannetjes en 34 Kruisbekken waargenomen. De volgende dag, 13 oktober was de ultieme landtrekdag met ideaal weer en voldoende tellers om zo veel mogelijk van het trekgeweld vast te leggen. Een greep uit de lijst: 850 Kieviten, 1100 Kokmeeuwen, 182 Holenduiven, een Strandleeuwerik, 5 Boom- en 4129 Veldleeuweriken, een Roodkeel- en een Grote Pieper, 1462 Kauwen, 24000 Vinken, 32 Kruisbekken, 4 Geelgorzen, 421 Rietgorzen, een Klap..Klap..Klapekster en een Dwerggors. Maar meest in het oog en oor springend was de ongekende Grote Lijstertrek. Vele groepen van tientallen exemplaren trokken langs, waardoor een totaal van 728 exx. werd behaald! De 14^e sloot een trio superdagen af, met onder meer 1000 Veldleeuweriken, 22000 Spreeuwen, 45 Kruisbekken, een Smelleken, een Grote Pieper en een Buidelmees.

Hierna zat de meest heftige trek erop, maar werd nog genoeg leuke trek waargenomen. De meeste soorten werden op de resterende dagen nog steeds bijgeschreven, zij het in lagere aantallen. De zesde en laatste Grote Pieper op de 20^e sloot een recordserie voor deze soort af. Op deze dag ook de enige Roekentrek van betekenis (45 exx.). Ook werden nog op de valreep van het telseizoen Waterpieper en Frater genoteerd. Een potentiële knaller was de "boompieper" op 25 oktober. Op zich al een late datum voor deze Afrikaganger en het geluid deed de teller ook aan zijn verre oostelijke neef denken. Even later werd op dezelfde ochtend een Siberische Boompieper gevangen op vinkenbaan Van Lennep...

De geïnteresseerde kan bij mij een volledige tabel aanvragen, of zelf eens op de telpost langs komen. Want een geschreven verslag kan nimmer de intense belevenis van het landtrektellen verwoorden. Zo iets moet je nu eenmaal zelf ondergaan.



Fenomenaal was de Grote Lijstertrek op 13 oktober in West Nederland. Langs de hele Noordzeekust werden zeer veel exemplaren geteld, waarbij een telpost bij Den Haag de kroon spande met een dagtotaal van 1500 Grote Lijsters.
Foto: Piet Munsterman.

Tabel 2. Overzicht van het trekverloop van enkele soorten per standaardweek (week 30 begint op 23 juli). Telpost Parnassia, najaar 1990.

Soort	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	Totaal
Aalscholver	12	7	10	1	82	3	1	69	-	14	71	4	1	-	-	-	282
Blauwe Raiger	59	33	5	-	39	9	-	3	-	2	4	13	-	2	-	-	169
Sperwer	-	-	-	-	1	3	-	3	-	4	9	15	-	-	-	-	35
Scholekster	76	50	7	10	109	20	3	30	-	4	-	15	5	-	1	-	330
Bontbekplevier	8	1	4	2	22	27	1	10	-	1	-	-	-	-	-	-	76
Goudplevier	3	-	3	2	12	11	-	-	-	-	4	21	1	-	-	-	64
Kievit	401	17	-	-	3	-	-	-	-	-	1004	423	-	-	-	-	1848
Watersnip	20	2	17	-	7	33	-	8	-	1	16	4	10	-	-	-	1119
Hulp	2	4	4	-	62	6	-	16	-	1	-	-	3	-	-	-	98
Kokmeeuw	380	160	13	9	1019	113	8	7	4	158	1294	121	20	-	-	-	3343
Stormmeeuw	28	19	4	-	38	4	-	1	-	1	10	5	-	1	-	-	110
Kleine Mantelmeeuw	7	69	67	211	112	55	1	-	-	35	1	2	-	-	-	-	561
Grote Mantelmeeuw	-	-	-	-	64	30	8	-	-	4	3	-	-	-	-	-	110
Holenduif	-	-	-	-	7	-	-	-	-	7	162	271	-	-	-	-	447
Houtduif	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	13	13	-	-	-	-	30
Turkse Tortel	-	4	-	3	2	5	-	-	-	4	3	6	-	-	-	-	27
Valdeeuwerik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	431	5361	185	6	-	-	5999
Boerenvaluw	27	5	13	-	53	12	-	54	-	10	2	13	-	-	-	-	190
Boompieper	9	1	14	7	22	40	1	21	-	-	13	4	-	-	-	-	133
Graspieper	-	-	-	-	44	-	-	867	-	1515	4997	2941	150	175	-	-	10700
Oeverpieper	-	-	-	-	-	-	-	4	-	18	83	69	16	23	-	-	213
Gale Kwikstaart	1	-	17	90	355	249	2	99	-	6	10	-	1	-	-	-	630
Grote Gele Kwik	1	-	-	-	-	1	-	8	-	6	10	3	2	1	-	-	32
Witte Kwikstaart	3	4	1	6	25	16	6	48	-	61	269	322	19	16	-	-	1797
Heggenus	-	-	2	8	79	19	-	22	-	18	16	26	2	-	-	-	192
Merel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	19	33	21	4	-	-	79
Kraasvogel	2	-	-	-	-	-	-	60	-	14	29	604	29	8	-	-	808
Zanglijster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	122	98	45	2	-	-	296
Koparwiek	-	-	-	-	-	-	-	-	-	118	469	185	239	9	-	-	1022
Grote Lijster	-	-	-	-	6	-	-	15	-	2	9	798	5	3	-	-	817
Pimpelmees	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	53	201	12	2	-	-	299
Koolmees	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	1	113	11	1	-	-	134
Kauw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	68	2870	200	3	-	-	-	3141
Spreuw	57	36	8	21	40	262	170	635	-	5607	26688	53234	6128	1366	-	-	98824
Ringmus	-	-	-	6	-	-	-	-	-	31	423	718	134	10	-	-	1322
Vink	-	-	-	-	2	-	-	11	-	154	43113	35887	893	496	-	-	4050596
Keep	-	-	-	-	1	-	-	1	-	4	90	456	38	231	-	-	820
Groenling	-	-	1	-	1	-	-	2	-	258	576	782	82	77	-	-	1808
Putter	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	9	64	1	2	-	-	81
Sijs	-	-	-	-	-	-	-	4	-	80	148	321	85	45	-	-	673
Kneu	7	-	12	34	27	10	-	54	-	353	1155	531	7	10	-	-	2203
Kruisbek	3	-	-	6	-	-	-	14	-	82	25	111	2	-	-	-	243
IJgors	-	-	-	-	-	-	-	9	-	6	22	20	7	5	-	-	69
Rietgors	-	-	-	-	4	-	-	14	-	40	125	614	51	64	-	-	912